

Ăn Tết bên nhà, bên người

Mỗi năm hoa mai nở, lại thấy năm cũ tàn và sắp thêm một tuổi. Bên trời viễn xứ này không có cái hương vị đậm đà của cái Tết ngày xưa bên nhà. Ngày tết ở đây là một ngày bình thường đi làm của dân tây. Họ vừa ăn Noël và tết tây một cách hối hả để nhận quà, nhận nhệch, thăm gia đình, vui chơi với bạn, chúc tụng để tận hưởng ngày nghỉ cho khoẻ rồi tiếp tục làm việc cho có hiệu quả.

Lúc còn trẻ thì cái không khí ăn tết với gia đình khác hẳn vì theo tục lệ bên nhà thì tháng giêng là tháng ăn chơi và được nghỉ ngơi.

Trước ngày Tết thì thiên hạ đã nhộn nhịp, trong trường tôi, các anh chị đã lo chuẩn bị bài vở để ra báo xuân và lễ tất niên để cảm ơn công dạy dỗ của thầy cô và họp mặt bạn cuối năm. Trường tôi ở trung tâm thành phố gần chợ Bến Thành thì tha hồ ra đại lộ Nguyễn Huệ xem chợ hoa, nhất là mai vàng nở rộ, hàng bán đầy rẫy đường Lê Lợi, các cửa hàng bánh mứt ngoài chợ Bến Thành.

Bọn Cao Thắng tôi tụ năm tụ ba kéo nhau ra chợ để nếm kẹo mứt rồi không mua còn chọc ghẹo các cô hàng xinh đẹp, khiến họ xua như đuổi ruồi.

Trong nhà thì ba má tôi đã chuẩn bị bánh mứt để đãi khách. Trà ngon, mứt hộp xen, hộp dưa không thể thiếu trong dịp này.

Ngày 23 thì Má tôi làm cỗ để đưa Ông Táo về thiên đình làm rập bo về cái hạnh kiểm nhà tôi. Bố tôi hay mua báo xuân để xem thời sự trong năm, giai thoại lịch sử, số Táo quân và tử vi, vận hạn năm mới và nhất là không thể thiếu cuốn lịch Tam tông Miếu mà ông cụ hay tra ngày xung tháng hạn và năm hung năm kiết cho mọi người như vận hạn cuộc đời của mỗi thành viên được cụ chép tay theo Diển Cầm tam thế xưa.

Má tôi chuẩn bị đồ ăn thức uống cho ngày Tết và quét nhà sạch sẽ vì theo tục lệ kiêng cử đổ rác trong 3 ngày tết sợ Thần tài trốn mất. Chúng tôi được có thêm quần áo mới, cả người làm giúp việc cũng sửa soạn chỉnh tề để mừng Xuân.

Ngày 30, ba tôi tắm rửa cẩn thận bằng nước hoa mùi thơm phức rồi mặc quần áo sạch sẽ để cúng tổ tiên.

Đêm 30 là đêm trừ tịch thì má tôi bày bàn thờ cúng ông bà, tổ tiên, đèn nến sáng choang, mâm cỗ và hoa quả bày trên cái tủ xanh lục trong phòng khách. Cái mâm ngũ quả của người bắc có các loại trái cây như: chuối xanh, bưởi, phật thủ, sung, hồng, quýt cảnh, ớt, dưa..nhưng quen sống trong Nam thì đơn giản hơn, phải có 4 loại trái: mãng cầu, dưa, đu đủ, xoài biểu hiệu cho mong muốn "Cầu vừa đủ xài".

Tới giờ giao thừa lác đác cứ tiếng pháo nổ đâu đây, tôi giật mình tỉnh giấc với mùi hương trầm ngào ngạt và thấy má tôi đang lầm rầm khấn vái trước bàn thờ. Tôi cũng mặc quần áo mới rồi ra khấn vái ông bà, tổ tiên phù hộ cho nhà chúng tôi và cho anh chị em tôi học giỏi thi đậu, sau đó lại ngủ tiếp.

Sáng hôm sau thì chúng tôi ra chúc Tết bố mẹ tôi và được phong bao đỏ với tiền lì xì. Chúng tôi hồi hộp núp sau bức tường xem ai là khách xông nhà mà đoán sự may rủi cả năm. Ba má tôi có dặn rằng đầu năm không nên nói bậy và tục tĩu sợ đông cả năm. Ba má tôi tiếp khách xông nhà long trọng theo cái vía của vị đó. Sau đó thì nhà anh cả tôi sang chúc tết ba tôi, rồi chúng tôi ra chúc lại ông anh cả. Ngày mồng hai thì ba má tôi mới xuất hành ra khỏi nhà đi thăm họ hàng, bạn bè hay đi chùa lễ Phật.

Rồi đến lượt người làm, họ hàng, bạn bè đến chúc tết ba má tôi. Chúng tôi được phép đốt pháo, ít khi có tràng pháo, thường là pháo chuột nổ lép tép nhưng xác pháo đỏ bay cũng có hương vị ngày tết. Phố xá nổi lên tiếng pháo đủ loại đủ cỡ liên hồi suốt mồng một tết, sau thừa dân. Chúng tôi hay vắn ra điô vì không có ti vi, nghe hát xuân thể thiếu bài Ly rượu mừng. Về tối thì ba tôi nghe ngâm thơ Đinh Hùng, Tô Kiều Ngân. Má tôi hay thích Quan họ va hát chèo hơn.

Mâm cơm ngày tết thì thịnh soạn hơn ngày thường, có bánh chưng giò chả, thịt kho tàu có hạt vẹt và bóng xào là những món khoái khẩu của tôi. Sau này vợ tôi vẫn chuẩn bị các món này trong dịp tết cho tôi và con cháu thường lẫn. Khi ba má tôi tiếp khách, tôi có phận sự dâng trà mứt cho khách dùng và chúc tết cho khách. Nhiều khi được cho tiền lì xì.

Chó mèo trong nhà cũng được ăn hơn thường lệ. Tôi còn nhớ bà già người Quảng Nam giúp việc cho má tôi, không có gia đình ở lại nhà tôi lúc tết, má tôi cho bà ta tiền tết, bà ta đi uống rượu say xưa ca hát âm ỹ chửi đồng thiên hạ làm khổ má tôi. Chúng tôi bị cấm vận không được ra đường trong ngày tết theo lệnh của anh cả tôi. Có khi tôi trốn ra xóm đi coi múa lân và thiên hạ đốt các tràng pháo dài thườn thượt.

Cờ bạc đã chảy trong dòng máu người Việt, có tiền lì xì, tôi và chú em lén đi vào cuối xóm Bàn cờ đánh bầu cua cá cọp bị thua liếng xiếng, chấy túi không dám cho ba má tôi biết.

Ngày mồng ba thì má tôi làm lễ hóa vàng để tiễn đưa các cụ về bên kia. Phố phường lại bắt đầu hoạt động cho năm mới.

Không khí Tết kéo dài cả tuần lễ, sau đó lại đi làm và đi học, đến trường thì chúc Tết thầy cô, bạn bè vui vẻ được gặp lại. Mọi người hơn hờ như được lớn thêm một tuổi.

Tôi chỉ về ăn Tết bên nhà ở Hà nội với cháu tôi năm 2014. Chúng tôi ở khách sạn phố Mã tây thì tiện cuộc bộ ra bờ hồ. Ngày 30 tháng chạp thì hàng quán đóng cửa, phải ra hàng rong ăn uống. Thiên hạ nhộn nhịp, vội vàng mua sắm cành đào, chậu quất, hoa thủy tiên và hai cây mía cho ông bà, ông vải làm gậy chống về ăn Tết với con cháu. Không có mai vàng ở Sài Gòn xưa. Chung quanh hồ Gươm đèn đuốc sáng rực cửa hàng tấp nập, đẩy đẩy kẻ mua người bán và du khách. Các cô cậu tung tăng đi dạo mát, chụp hình, ăn kem rất thi vị.

Tối trước đêm giao thừa, thành phố tổ chức bắn pháo bông ở bờ hồ có quay truyền hình, thiên hạ đông nget và pháo bắn hơn giờ đẹp không kém gì pháo bắn ngày quốc khánh của Pháp. Các đài truyền hình chiếu cảnh đón giao thừa ở hoàng thành Thăng Long, Huế, thành Hồ là Sài Gòn cũ...

Tất cả mọi sinh hoạt đều ngừng lại 7 ngày, các tiệm cơm phở đóng cửa ngày trong 3 ngày đầu. Dân hà nội ăn Tết trong gia đình như chúng tôi ngày xưa. Mồng hai mới thấy các cụ và người cao tuổi ra dạo cảnh hay hóng gió ở bờ hồ. Mồng bốn tết chúng tôi ra bến xe đi Đồng Đăng tham quan phố Kỳ lừa mà ai cũng nghe bài ru em từ thuở năm nôi: "Đồng Đăng có phố Kỳ lừa...". Giá xe gấp đôi giá ngày thường vì là dịp Tết.

Lúc còn là sinh viên, bên trời tây lạnh lẽo này, ngày Tết thường đến vào những ngày trong tuần khoảng tháng giêng hay tháng hai dương lịch và không phải là văn

hóa Pháp cho nên thiên hạ vẫn đi làm quần quật như mọi ngày, nhiều lắm là có bản tin ngắn trên báo như một tin đặc biệt hay scoop. Mùa này là mùa đông bên Pháp, trời lạnh và nhiều khi có tuyết rơi. Xa nhà, gia đình, lại cô đơn không có cảnh mai vàng hay cành đào đỏ, không khí chợ tết với bánh mứt, mùi hương ngào ngạt, pháo nổ với xạc pháo đỏ ngập đường, ngập sân... nên càng thấy đời buồn hơn.

Sinh viên chúng tôi, cùng vài người Việt họp mặt ăn tết ở nhà hàng Việt Nam để cùng nhau nhớ lại cái hương vị quê hương, và nói chuyện bằng tiếng mẹ đẻ. Các món ăn Việt thì không còn bản sắc bên nhà vì đã biến hóa cho hợp khẩu vị khách tây, nhưng cũng là hạnh phúc sau một năm ăn theo kiểu Pháp.

Hội sinh viên chúng tôi tổ chức buổi văn nghệ mừng xuân để giới thiệu văn hoá quê nhà cho dân chúng địa phương và các quan chức của thành phố Nantes. Lúc đó chỉ có khoảng 12 nam sinh và 2 nữ sinh, vài người Việt, cho nên các nghệ sĩ ca hát, âm nhạc, lên sân khấu toàn là sinh viên. Buổi trình diễn được công chúng tán thưởng và lên báo chí địa phương.

Về sau chúng tôi mời bạn bè người Pháp đến xem chúng tôi trình diễn văn nghệ, ca hát, múa lân. Tôi đảm nhận việc vẽ ap phít và vẽ phong cho sân khấu. Không có ai, nên tôi làm ông địa, thằng Dũng múa đầu lân. Sau đó có mấy bà, cô Việt Nam dọn chả giò bánh chưng linh tinh cho thực khách. Có khi có cả đại diện thành phố đến dự. Có một khi ông thị trưởng thành phố là Ayrault sau này làm thủ tướng nước Pháp vào bếp vỗ vai tôi đang chiên chả giò trong bếp và hỏi :

- Anh di tản sang đây lâu chưa và làm nghề gì?
- Tôi ấy à, tôi là tiến sĩ đang làm nghiên cứu ở đại học.
- ???

Tôi đã có gặp vợ chồng ông ta hồi còn làm giáo sư ở gần Angers.

Sau này chúng tôi gặp vợ chồng ông ta đi xem hát thì chúng tôi chào nhau long trọng:

- Kính chào ông bà thị trưởng,
- Chào ông bà Nguyễn...

Bây giờ, cái hội người Việt ở đây bị Tây xâm chiếm văn hóa mù mờ chỉ cho là ăn tết là đi nhà hàng ăn tết uống rượu theo kiểu tây. May sao còn có chùa Vạn hạnh còn tổ chức ca hát đêm trừ tịch với các bài cổ lỗ xỉ thời vua Bảo Đại! Sau giao thừa thì có hái lộc và chúc tết, có khi có múa lân ngày mồng một.

Dân Á Châu di tản sang Âu Mỹ tăng lên nhiều cho nên cái thị trường tiêu thụ cũng tăng theo, do đó vài tuần lễ trước Tết thì chúng ta có thể ra siêu thị hay các tiệm bán hàng Việt nam hay Tàu mà mua bánh kẹo, bưởi tàu, nước mắm, xì dầu, gạo thơm, gạo nếp, chả giò ... của Á châu như Thái lan, Ấn độ, Trung quốc, Việt nam, Cao Miên, Nhật bản... món ngon, vật lạ không thiếu gì.

Đời sống trong xã hội Âu Mỹ có nhiều tiện nghi, vật chất đầy đủ nhưng không thoải mái tinh thần như dân Việt ta, cho nên dù có hội nhập văn hóa bản địa, gia nhập cộng đồng người Việt thì cũng không thể tìm được cái không khí Tết quê nhà. Nhưng trong hoàn cảnh hiện tại thì Việt Nam chỉ để nhớ để thương chứ không phải chỗ để ở.

Thời gian qua nhanh, cái tết bên nhà không thể quên được dù thời gian chông chênh nhưng cái kỷ niệm xưa vẫn không phai mờ.

Nguyễn Hoạt